

Rektor

BESLUT
2013-10-14

Sändlista

Övergripande riktlinjer för utbildning på grund- och avancerad nivå vid SLU

Beslut

Rektor beslutar

att fastställa Övergripande riktlinjer för utbildning på grund- och avancerad nivå vid SLU enligt bilaga till detta beslut,

att riktlinjerna ska tillämpas för utbildningsprogram som börjar från och med läsåret 2015/16, vilket innebär ett successivt införande med början i årskurs 1,

att uppdra åt vicedekanerna med utbildningsansvar att fortsätta utvecklingen av framtidens utbildningsutbud enligt dessa riktlinjer, efter den 1 januari 2014 övergår detta ansvar till den nya utbildningsorganisationen,

att beslut om ändringar i riktlinjerna och undantag för enskilda utbildningsprogram fattas efter den 1 januari 2014 av SLU:s utbildningsnämnd,

att upphäva rektors beslut den 10 maj 2010 med Principer för Bolognaanpassad utbildningsordning vid SLU (dnr SLU ua 30-1403/10).

Ärendet

Bakgrund och beredning

Förändringen av SLU:s utbildning omfattar flera komponenter utöver vad som hanteras i detta beslut. I februari 2013 beslutade styrelsen om lokalisering av vissa utbildningsprogram (dnr SLU ua Fe.2012.3.0-303). I juni 2013 beslutade styrelsen om bl.a. en ny utbildningsorganisation, som träder i kraft från och med 2014 (dnr SLU.ua.2013.1.1.1-2824). För närvarande arbetar vicedekanerna med framtidens programutbud, vilket ska fastställas under våren 2014 inför läsåret 2015/16.

Utbildningsutredningen *On the Education at SLU* (dnr SLU ua Fe.2012.3.0-303), pekar på SLU:s problem med ett alltför stort och splittrat utbildningsutbud, och därmed ineffektivt resursutnyttjande. Utredningen framhåller behovet av att starkare profilera utbildningen inom nyttjande och förvaltning av naturresurser och markanvändning och föreslår en fokusering på utbildningar med en tydlig yrkesinriktning.

Utredningen rekommenderar en mer sammanhållen utbildning med färre utbildningsorter, sammanslagning av vissa utbildningsprogram, ökad samläsning mellan program och minskat kursutbud. Samtidigt framhålls att utbildningen ska utvecklas mot en ökad internationalisering och med fokus på de kunskaper och kompetenser som beskrivs i examensmålen för respektive program. SLU:s styrelse har ställt sig bakom huvuddragen i utredningsrapporten eftersom de ligger i linje med universitetets strategi.

Ett av delprojekten inom förändringsarbetet "Framtidens SLU" fokuserar på utbildningsutbudet (dnr SLU ua 2013.1.1.2-329). Delprojektet syftar till att ta fram ett nytt utbud av utbildningsprogram på grund- och avancerad nivå för SLU. Utbudet ska bidra till ökad resurseffektivitet i utbildningen, till god utbildningskvalitet, forskningsanknytning, internationalisering och efterfrågan från blivande studenter och yrkesliv. Ett av delmålen är att leverera gemensamma principer för utbildning vid SLU, t.ex. rörande avvägning mellan yrkes- och generella program, gemensamma utbildningsmoment, förkunskaper till olika nivåer, undervisningsspråk, möjligheter till valbarhet och mobilitet för programstudenter.

Under våren 2013 har ett antal möten, seminarier och workshops arrangerats kring utbildningens principer och innehåll. Utgångspunkter och övergripande kriterier för förnyelse av SLU:s utbildningsutbud har presenterats och diskuterats. Dessa aktiviteter har vänt sig till lärare, studierektorer, studenter och administratörer inom SLU samt till externa intressenter. Frågorna har återkommande behandlats i GUR och rektors ledningsråd samt presenterats för styrelsen.

Under sommaren låg ett remissförslag "Så kan SLU:s framtida utbildningsutbud byggas" på SLU:s webb för synpunkter. Remissförslaget innehåller utgångspunkter och kriterier baserade på SLU:s uppdrag och verksamhetsidé, styrelsens strategi 2013-16, utbildningsutredningen "On the education of SLU" och resultaten från UKÄ:s utvärderingar 2012/13. Det refererar dagsläget och ger generella, men konkreta förslag till innehåll i och utformning av det framtida utbildningsutbudet.

Svarstiden gick ut den 6 september och då hade knappt 60 svar kommit in, varav fem från SLUSS och kårer, 24 från fakulteter, institutioner och enheter samt övriga från enskilda medarbetare och några alumner. Remissen och svaren behandlades av ett utökat GUR den 20-21 augusti respektive den 11 september. I föreliggande beslut är utgångspunkterna oförändrade, men analysen och förslagen har reviderats efter en sammanvägning av inkomna synpunkter och efter behandlingen i GUR samt i rektors ledningsråd den 7 oktober och MBL-behandling den 8 oktober 2013.

Beslutsmotiv och bedömda konsekvenser

Den sammantagna bedömningen är att de riktlinjer som fastställs med detta beslut kommer att ge en grund för det fortsatta arbetet med programutveckling inom universitetet. Det ska påtagligt bidra till uppfyllandet av de övergripande kriterier som satts upp för förnyelsen av SLU:s utbildningsutbud:

- Utbildningen ska bygga på SLU:s verksamhetsidé och förbereda studenterna för ett långt yrkesliv.
- Ämnesklassning och regelverk ska underlätta samläsning och mobilitet för studenterna, internt (mellan program och nivåer) och externt (nationellt och internationellt).
- Infrastruktur, läromedel och kursupplägg/kursplaner ska samutnyttjas för ökad resurseffektivitet.
- Samläsning i kurser eller moment ska ske mellan program; framtidens stora utmaningar (future land use, climate change, urbanization etc.) är inte begränsade till vissa sektorer.
- SLU ska även fortsättningsvis erbjuda möjlighet till olika yrkesexamina, och hela programutbudet ska ge möjligheter till generella examina (kandidat respektive masterexamen).
- Gemensam ingång till utbildning ska användas där det är genomförbart och lämpligt, både på grund- och avancerad nivå.
- Studenternas valfrihet och möjligheter till mobilitet ska ökas samtidigt som ett begränsat antal inriktningar inom program ska erbjudas och tydliggöras av SLU.

Många av riktlinjerna som fastställs med detta beslut rör mer tekniska frågor som ändå har stor betydelse för planering av enskilda program och möjligheter till samordning av utbildningen. Det finns, enligt remissvaren, en samsyn kring behovet av att förenkla utbildningsadministrationen och att samordna utbildningen, men det finns många praktiska problem vid genomförandet inom ett komplext utbildningsutbud och kostnaden för att lägga om fungerande utbildningar är mycket stor. Flera remissvar ifrågasätter om de förväntade effektiviseringarna är tillräckliga för att motivera merarbetet med att omforma utbildningsutbudet. Ett ökat inslag av gemensamt innehåll och genomförande av utbildning över fakultetsgränser bedöms dock vara både kvalitetshöjande och resurseffektivt på lång sikt

Att förändra utbildningsprogram är en komplex process som sträcker sig över flera år och kräver extra arbetsinsatser när nya ramschemata och kurser ska planeras, särskilt där samverkan mellan olika utbildningar kräver omfattande koordination. Delvis är processen på väg att förenklas genom förslag om ny utbildningsorganisation samt interna riktlinjer för en enklare utformning av kursplaner. Det initiala planeringsarbetet är dock extra resurskrävande, varför gemensamma utvecklingsmedel behövs för att bekosta delar av detta angelägna arbete.

Vid senare tillfälle avser rektor att besluta om uppdrag för planering av gemensamt innehåll och genomförande av vissa gemensamma utbildningsmoment samt analys av möjligheter till vissa gemensamma utbildningar. SLU:s utbildningsnämnd beslutar under våren 2014 om den fortsatta hanteringen av de konkreta förslag som planeringsuppdragen leder fram till.

Beslut i detta ärende har, i rektors frånvaro, fattats av prorektor Torbjörn von Schantz efter föredragning av vicerektor Lena Andersson-Eklund och i närvaro av tjänsteförrättande universitetsdirektör Marianne Fredriksson.

Torbjörn von Schantz

Lena Andersson-Eklund

Bilaga

1: Övergripande riktlinjer för utbildning på grund- och avancerad nivå vid SLU

Sändlista

Dekanerna
Vicedekanerna med utbildningsansvar
Universitetsdirektören

Kopia för kännedom

Chefen för

- biblioteket
- internrevisionen
- kommunikationsavdelningen
- ledningskansliet
- student- och utbildningsservice

Fakultetsdirektörerna

Utbildningsledarna

SLUSS

STYRANDE DOKUMENT

Sakområde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Dokumenttyp: Riktlinjer
Beslutsfattare: Rektor
Avdelning/kansli: Ledningskansliet
Handläggare: Lena Andersson-Eklund

Beslutsdatum: 2013-10-14
Träder i kraft: 2013-10-15
Giltighetstid: Tills vidare
Bör uppdateras före: 2020

Ev dokument som upphävs: Principer för Bolognaanpassad utbildningsordning vid SLU (dnr SLU ua 30-1403/10)

Bilaga till: Nya gemensamma riktlinjer för utbildning på grund- och avancerad nivå vid SLU

Övergripande riktlinjer för utbildning på grund- och avancerad nivå vid SLU

Utgångspunkter

I planeringen av SLU:s utbildningsutbud, dess innehåll och utformning, har vi att ta hänsyn till en rad faktorer. Vissa av dessa är direkt styrande; högskolelagen (HL) beskriver verksamhet och organisation i stort och sätter ramar för utbildningen som ska ha *"ett nära samband mellan forskning och utbildning"*. HL anger att *"De tillgängliga resurserna ska utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten"*. Vi ska också enligt HL främja en hållbar utveckling, jämställdhet, förståelse för andra länder och breddad rekrytering. Utbildningen ska *"utveckla studenternas förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar, förmåga att självständigt urskilja, formulera och lösa problem, och beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Inom det område som utbildningen avser ska studenterna, utöver kunskaper och färdigheter, utveckla förmåga att söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå, följa kunskapsutvecklingen, och utbyta kunskaper även med personer utan specialkunskaper inom området"*.

Mer specificerade villkor för högskoleutbildning anges i högskoleförordningen (HF), som bl.a. innehåller bestämmelser om utbildnings- och kursplaner, fördjupningskrav och examensmål för generella examina och yrkesexamina. En annan faktor som är direkt styrande är hur stort statsanslag SLU har och hur stor del av anslaget som ska användas till forskning, vilket regeringen fastslår varje år i SLU:s regleringsbrev. Alla högskolor har också regeringens uppdrag att erbjuda ett utbildningsutbud som är anpassat efter studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov.

Inriktning

SLU har en särskild roll bland de svenska universiteten; vi hör till Landsbygdsdepartementet och har en beskrivande verksamhetsidé: ”SLU utvecklar kunskapen om de biologiska naturresurserna och människans förvaltning och hållbara nyttjande av dessa. Detta sker genom utbildning, forskning och miljöanalys i samverkan med det omgivande samhället”.

I SLU:s strategi för åren 2013-2016 beskrivs universitetet på följande sätt: ”Dagens SLU är ett modernt universitet, med verksamhet av hög kvalitet inom områden som har hög relevans för samhället i såväl nationellt som globalt perspektiv. SLU:s områden är enligt regeringens uppdrag jord- och trädgårdsbruk, landskapsplanering, livsmedelsproduktion, naturvård, skogsbruk och vedråvarans förädling, fiske och vattenbruk samt veterinärmedicin och husdjurskötsel. Vidare har SLU ett uppdrag att bedriva fortlöpande miljöanalys. Den helhet som skapas av kombinationen mellan grundläggande forskning, utbildning och samhällsrelaterad verksamhet utgör SLU:s speciella styrka”. SLU beskrivs också i strategin som ett sektorsuniversitet med tydlig profil, som är ensam aktör i landet inom flera områden. En utgångspunkt för planering av framtida utbildning vid SLU är att universitetets verksamhet och roll tydligt ska avspeglas i hela utbildningsutbudet.

Omfattning

SLU omsätter mer än tre miljarder kronor per år, men endast ca 20 procent av detta utgörs av utbildning på grund- och avancerad nivå. Det motsvarar ca 4000 helårsstudenter, vilket är jämförbart med utbildningsuppdraget för små, svenska högskolor. För universitetets inre liv och för rekryteringen av lärare och forskare vore det önskvärt med ett större antal studenter, framför allt på avancerad nivå, eftersom SLU har många starka forskningsområden med mycket begränsat utbildningsuppdrag. Det är en målsättning att deras medverkan i utbildningen ska öka.

Studenter utbildade vid SLU har generellt sett goda möjligheter på arbetsmarknaden och många av utbildningsprogrammen har högt söktryck. SLU verkar därför av flera skäl aktivt för en långsiktig expansion av utbildningen, vilket förutsätter ett ökat utbildningsanslag. Tvärt emot denna målsättning har SLU de senaste åren drabbats av en generell neddragning av anslagen för utbildning, dels beroende på direkta besparingar från regeringen, dels beroende på ett årligen återkommande rationaliseringskrav. Ett omfattande omställningsarbete har påbörjats inom fakulteterna, men detta tar tid och grundutbildningens ekonomi är fortfarande dålig, med underskott vid de flesta institutionerna.

Utbud

SLU erbjöd hösten 2012 totalt 25 utbildningsprogram med start på grundnivå (inkl. två civilingenjörsprogram tillsammans med Uppsala universitet). Samtidigt erbjöds också 25 utbildningsprogram på avancerad nivå, många i samverkan med andra lärosäten. Dessutom medverkar SLU i ett antal masterprogram inom Erasmus Mundus.

Utbildningsutredningen "[On the education at SLU](#)" framför kritik mot att SLU:s programutbud är svårt att överblicka med alltför många ingångspunkter och otydlig struktur. *"To any outsider (remember that potential students belong the outsiders), the programmes of SLU are seemingly in chaos; there are too many entry points into the university and it must be very confusing to the potential students to find their way through this."*

Vi kan själva konstatera att utbildningsutbudet är komplext. Vissa utbildningar erbjuder flera inriktningar från start med ibland olika förkunskapskrav, men med samma examen. Det finns delvis överlappande examensmöjligheter som omfattar både yrkesexamina och generella examina. Programbenämningar hänger inte alltid tydligt samman med examensbenämningar. Samma utbildning möjliggör ofta tre olika examina på individnivå.

SLUSS påpekar också att det ibland är svårt som student vid SLU att orientera sig genom "utbildningsdjungeln" och ifrågasätter de gränser som SLU ställt upp som hindrar studenterna att utnyttja det totala utbildningsutbudet inom universitetet och som försvårar utbytesstudier.

SLU erbjuder examina i ett antal huvudområden som även finns vid andra universitet (biologi, företagsekonomi etc.), men har även definierat ett antal egna huvudområden som har sektorsfokus, t.ex. trädgårdsvetenskap, husdjursvetenskap och landsbygdsutveckling. När Universitetskanslerämbetet (UKÄ) nyligen genomförde kvalitetsutvärdering av flera av våra examina aktualiserades frågor om gränsdragning mellan yrkesexamina och generella examina respektive mellan olika huvudområden. Studenter som studerat vid svenska lärosäten har rätt att ta ut de examina vars mål de uppnått. Det innebär att en student som läst t.ex. jägmästarprogrammet, i tillägg till jägmästarexamen även kan ta ut en kandidat- och en masterexamen om kraven för alla tre examina är uppfyllda. SLU har valt att bejaka detta system genom att erbjuda studiegångar som underlättar för studenter inom yrkesutbildningar att även uppnå kraven för generella examina. Skälen för detta är främst att förbättra förutsättningarna för SLU-studenter till utbytes- eller fortsatta studier vid andra universitet inom och utanför landet, och för tillträde till den internationella arbetsmarknaden.

UKÄ:s bedömargrupp för examina inom områdena jord, skog och trädgård problematiserar möjligheten till dubbla examina eftersom bedömargruppen anser att *"det kan innebära att utbildningen inte optimeras för någon examen varför den riskerar att aldrig bli mer än godkänd."* Det är förvisso mera komplicerat att uppnå flera olika mål samtidigt, men att inte stödja de grundläggande målsättningarna i Bologna-processen skulle upplevas som bakåtsträvande och inte gynna vare sig studenterna eller SLU. Denna slutsats har de flesta universitet i Sverige dragit och erbjuder dubbla examina för samma utbildning där kraven för båda examina uppfylls.

Övergripande kriterier

De riktlinjer som anges i det följande, ger planeringsförutsättningarna för våra framtida utbildningar. En strukturell likformighet bidrar till tydlighet i utbildningsutbudet och underlättar kommunikationen om sakinnehållet, med både potentiella studenter, arbetsgivare och andra externa intressenter, nationellt och internationellt. Dessutom underlättas samverkan och rörlighet inom SLU om utbildningen är mer likformig i sin uppbyggnad. Detta kopplar till flera av de övergripande kriterier som satts upp för förnyelsen av SLU:s utbildningsutbud.

- Utbildningen ska bygga på SLU:s verksamhetsidé och förbereda studenterna för ett långt yrkesliv.
- Ämnesklassning och regelverk ska underlätta samläsning och mobilitet för studenterna, internt (mellan program och nivåer) och externt (nationellt och internationellt).
- Infrastruktur, läromedel och kursupplägg/kursplaner ska samutnyttjas för ökad resurseffektivitet.
- Samläsning i kurser eller moment ska ske mellan program; framtidens stora utmaningar (future land use, climate change, urbanization etc.) är inte begränsade till vissa sektorer.
- SLU ska även fortsättningsvis erbjuda möjlighet till olika yrkesexamina, och hela programutbudet ska ge möjligheter till generella examina (kandidat respektive masterexamen).
- Gemensam ingång till utbildning ska användas där det är genomförbart och lämpligt, både på grund- och avancerad nivå.
- Studenternas valfrihet och möjligheter till mobilitet ska ökas samtidigt som ett begränsat antal inriktningar inom program ska erbjudas och tydliggöras av SLU.

Vägar in i utbildningen

Utbildningsutredningen riktade alltså skarp kritik mot SLU:s utbildningsutbud för att det erbjuder alltför många ingångar. Förutsatt att det finns bra information är det egentligen inte ett problem för potentiella studenter att det finns många vägar till SLU:s utbildningar. Eftersom studenterna har olika bakgrund och intressen och gör olika prioriteringar kan det vara en fördel att det finns olika vägar in. Vid uppföljning av vilka programalternativ SLU-studenter har sökt, visar sig en komplex bild. Vissa studenter är bara intresserade av ett speciellt program eller av ett ämnesområde (t.ex. djur eller landskap) medan vissa söker flera SLU-utbildningar inom olika områden (t.ex. djur, lantbruk och skog). En slutsats är att det är viktigt både att lyfta fram de enskilda utbildningarna och att ge en tydlig bild av SLU:s samlade utbildningsutbud.

Grundnivå

Strukturellt sett innebär det nationella systemet med områdesbehörigheter, att det i huvudsak finns tre ”huvudvägar” till SLU:s utbildningsprogram som börjar på grundnivå:

- Gymnasieskolans samhällsvetenskapliga program (områdesbehörighet A3 avseende området för Arkitektur/Naturresurser)
- Gymnasieskolans naturvetenskapliga program (områdesbehörighet A11 (A13 för veterinärprogrammet) avseende området för Farmaci/Medicin/Naturresurser/ Naturvetenskap/Odontologi/Omsorg/Vård)
- Gymnasieskolans naturbruksprogram (områdesbehörighet A14 avseende området för Farmaci/ Medicin/Naturresurser/Naturvetenskap/ Odontologi/Omsorg/Vård) (SLU har beslutat om ett generellt undantag för kursen Sh 1a2)

Studenterna inom samma utbildningsprogram har i realiteten olika gymnasiebakgrunder, det är t.ex. vanligt med kompletteringar av behörigheten i enskilda ämnen. I grunden är det positivt att studenter med olika behörigheter kan rekryteras till SLU:s utbildningar, även inom ett och samma område. Inom områdena lantbruk och landskap finns idag utbildningsprogram för alla tre typerna av behörigheter.

Målsättningen är att vägarna in till SLU:s utbildningar ska vara så enkla och tydliga som möjligt på grundnivå. För vissa utbildningar – främst inom naturbruksområdet – har HSV och SLU beslutat om tillägg och undantag i förhållande till den ursprungliga innebörden i områdesbehörigheterna. Avvikelser från kraven i områdesbehörigheterna försämrar tydligheten eftersom budskapet kompliceras av att SLU inte följer normen. Det viktiga är att behörighetskraven svarar mot verkliga förkunskapskrav, och dessa bör också lyftas fram i rekryteringsarbetet för att tydliggöra utbildningsutbudets innehåll och målgrupper. Förkunskapskrav syftar endast till att garantera de kunskaper som krävs för att studenten ska kunna genomföra den kurs eller det program som avses. Progressionskraven för olika examina hanteras i annan ordning (föreskrifter om fördjupning i generella examina och i utbildningsplaner för yrkesexamina).

- 1) Behörighetskraven till utbildningsprogrammen på grundnivå ska granskas och kunna motiveras av utbildningarnas verkliga behov. Även nuvarande undantag från områdesbehörigheter ska analyseras och omprövas i samband med revideringar av programmets innehåll.
- 2) Utbildningar på grundnivå som syftar till kandidatexamen i biologi ska bygga på naturvetenskaplig gymnasiekompetens.
- 3) Förkunskapskrav för enskilda kurser ska vara välmotiverade och så generellt skrivna som möjligt (formulerade på ämnesnivå).

Avancerad nivå

För tillträde till **kurser** på avancerad nivå kräver SLU för närvarande att minst 120 hp uppnåtts på grundnivå, samt att förkunskapskravet 90 hp inom något relevant huvudområde är uppfyllt. Denna tillämpning är mer långtgående än på många av de lärosäten vi samarbetar med.

- 4) SLU ska i möjligaste mån undvika generella krav utöver högskoleförordningen och SUHF:s rekommendation om nivå och fördjupning, men riktade förkunskapskrav för kurser ska användas där de behövs.
- 5) Minst 120 hp på grundnivå (utan särskilt krav på huvudområde) är ett generellt krav för att antas till kurser på avancerad nivå. Därefter formuleras förkunskapskrav för enskilda kurser. Dessa ska vara välmotiverade och så generellt skrivna som möjligt (formulerade på ämnesnivå).

Behörighetskraven för kurser på avancerad nivå ger en student möjlighet att läsa enstaka kurser på avancerad nivå, även om grundnivån inte är avslutad. Utbildningsprogram på grundnivå ska dock inte planeras så att detta blir nödvändigt.

För tillträde till **program** på avancerad nivå kräver SLU för närvarande att studenten har uppnått kraven för kandidatexamen eller yrkesexamen omfattande minst 180 hp, varav 15 hp är självständigt arbete, eller motsvarande utländsk examen.

Högskoleförordningen anger att två vägar ska vara öppna till program på avancerad nivå. Huvudregeln är examen på grundnivå om 180 hp, men enligt förordningen kan även studenter antas, som av ”annan omständighet” bedöms ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

- 6) För antagning till program på avancerad nivå ska SLU kräva att studenten har uppnått kraven för kandidatexamen eller yrkesexamen omfattande minst 180 hp eller motsvarande utländsk examen.
- 7) Efter särskild prövning kan även studenter utan examen antas, men SLU har ett tydligt krav på att självständigt arbete på grundnivå (motsvarande) ska vara gjort innan självständigt arbete på avancerad nivå genomförs.

SLU strävar efter att öka antalet studenter på avancerad nivå. Antagningskraven till SLU:s master- och magisterprogram varierar stort i utformningen. Till vissa program välkomnas studenter med mycket olika ämnesmässig bakgrund, andra har betydligt mer preciserade förkunskapskrav. Det finns inga nationella områdesbehörigheter för antagning till avancerad nivå.

- 8) Behörighetskraven till utbildningsprogrammen på avancerad nivå ska granskas och kunna motiveras av respektive utbildnings verkliga behov.

Yrkesexamina och generella examina

Utbildningsutredningen *“proposes SLU in the short term to focus on Bachelor’s programmes with a professional profile as well as the professionally oriented longer programmes, while the general BSc- and MSc-programmes are by-products to these programmes. In the long run a science oriented BSc-MSc structure may suit SLU better and this issue should be subject of evaluation in each strategy period.”*

Yrkesexamina är viktiga varumärken för SLU, av stor betydelse både vad gäller studentrekrytering och arbetsmarknad. Ca 80 % av SLU:s programstudenter läser på program som leder till en yrkesexamen. Uppföljningar ger vid handen att det vanligtvis är högre söktryck till SLU:s utbildningar med tydlig yrkesinriktning än till SLU:s generella utbildningar inom motsvarande områden. SLU har svårt att konkurrera med de stora universiteten som finns nära SLU:s campus när det gäller rekrytering till generella program. Det visade sig tydligt vid antagning till gemensamma masterprogram där SLU och Umeå respektive Uppsala universitet tidigare hade separat antagning och där SLU fick ca 10 % av ansökningarna. Konkurrensen om blivande studenter inom naturvetenskap kommer dessutom att ytterligare skärpas eftersom antalet potentiella studenter minskar på grund av demografiska faktorer och ett minskande intresse för naturvetenskapliga gymnasiealternativ.

Studenter från yrkesutbildningar har, enligt SCB:s data, generellt sett lättare att etablera sig på arbetsmarknaden än studenter från generella program inom motsvarande områden. Detta avspeglas även i uppföljningar som gjorts av doktorer som examinerats vid SLU med agronomie-, skoglig- eller teknologie doktorexamen jämfört med filosofie doktorexamen som bygger på en generell grundexamen.

Sammantaget är slutsatsen att yrkesexamensprogrammen även fortsatt kommer att bilda stommen i SLU:s utbildningsutbud. De är dock inte statiska utan ska utvecklas inom ramen för de relativt breda examensmålen som gäller, vilket innebär att det behövs ett inflöde från nya ämnesområden. Det är inte någon motsättning mellan yrkesutbildning och vetenskaplighet; yrkesutbildningens styrka ska vara syntes och tillämpning och den ska förbereda för kunskapsutveckling både inom och utanför akademien.

Även om stommen i utbudet utgörs av yrkesexamensprogram innebär det inte att de generella program som erbjuds ska ses som *”by-products”* till dessa. Det är naturligt att i planeringen av utbildningarna prioritera yrkesutbildningarna där det stora antalet studenter finns, men dessa kommer att kompletteras med generella program, som har egen profil och lika höga kvalitetskrav.

Ett problem med SLU:s yrkesexamina är att flera av dem ännu inte fått sin omfattning och sina mål Bolognaanpassade. Det gäller djursjukvårdar-, hippolog-, lantmästar- respektive trädgårdsingenjörsexamen, som alla omfattar 120 hp (2 år), samt agronomexamen, som omfattar 270 hp (4,5 år). För de korta yrkesutbildningarna har det inneburit att SLU numera erbjuder kandidatprogram med

programbenämningar som anknyter till de ”korta” examina. Målen för dessa program har utformats som en kombination av målen för kandidatexamen och målen för respektive yrkesexamen. Lantmästarutbildningen erbjuder utgång både efter två och tre år; de övriga utbildningarna är numera helt fokuserade på examen efter tre år. Agronomstudenterna erbjuds en extra studietid för att de ska kunna uppnå masterexamen.

- 9) SLU ska fortsätta utfärda yrkesexamina.
- 10) SLU ska ge tre- respektive femåriga utbildningar (veterinär 5,5 år) som leder till en yrkesexamen och även till generella examina.
- 11) SLU ska fortsatt verka för att yrkesexamina förlängs enligt detta system.
- 12) Alla utbildningsprogram som kan leda till yrkesexamen ska benämnas yrkesexamensprogram (tillämpning enligt UKÄ). I information om utbildningen ska kombinationen av yrkes- och generella examina lyftas fram, t.ex. Jägmästare – kandidat/masterprogram, Lantmästare - kandidatprogram

I förordningen för Sveriges lantbruksuniversitet anges vilka yrkesexamina som vi får utfärda och där anges målen för respektive examen. Utöver detta har SLU valt att ge vissa yrkesexamina med inriktning. Agronomutbildningen är t.o.m. uppdelad i fem separata program sedan 2007. Det innebär att det sker antagning till fem program med separata utbildningsplaner och delvis olika examenskrav. I och med Bologna-systemet, som medger studenterna att utöver sin yrkesexamen också ta ut en generell examen inom det huvudområde de fördjupat sig i, har behovet att definiera olika inriktningar på yrkesexamen minskat. Genom att erbjuda yrkesexamina utan inriktningar kan studenternas möjligheter till individuell profilering öka. SLU kan dessutom uppnå ökad flexibilitet genom att utbudet av kurser kan ändras utan att låsa sig för hela inriktningar. Möjligheterna att kombinera fördjupning i ämnen som teknologi, bioteknologi och miljövetenskap med en yrkesexamen kan då öka, vilket bör medföra ett ökat intresse från studenter att välja dessa ämnen. En samlad yrkesexamen kan även tydliggöra vad denna innebär, både för studenter och för samhället i stort. Det kan också underlätta för planering av samläsning för större grupper av studenter och ge studenterna bättre chans till informerade val av kurser om de inte väljer inriktning redan innan de börjat sina studier på SLU.

- 13) Yrkesexamina kan ges med eller utan inriktningar. Dessutom kan en generell examen erhållas inom ett huvudområde i de fall studenten har uppnått tillräcklig fördjupning för att även ta ut en sådan examen.
- 14) Yrkesexamensprogram som leder till samma examen ska planeras för minst 60 hp samläsning, varav minst 30 hp i början av respektive utbildning.

För till exempel agronomutbildningen innebär ovanstående att den ska planeras som en femårig utbildning. Förutom agronomexamen, ska utbildningen ge möjlighet till kandidat- och masterexamen. Antagning kan göras till en eller flera inriktningar (med olika förkunskapskrav) och utbildningen kan läggas upp i olika

studiegångar. Gemensamma examenskrav ska formuleras för alla agronomer (t.ex. viss omfattning av agronomprofilerande kurser) men dessutom ska inriktning anges i examen om studenten följt inriktningens studiegång. Till detta kommer möjligheten att tydliggöra den ämnesmässiga fördjupningen genom huvudområde för generell examen, se avsnittet Huvudområden.

Gemensamt genomförande av utbildning

Profil och extern samverkan

I SLU:s uppdrag från regeringen ingår att ge utbildningar som är eftertraktade av studenter och efterfrågade från arbetsmarknaden. Analyser från Svenskt näringsliv visar att studenter från utbildningar som samverkar med arbetslivet har lättare att få kvalificerade arbeten, de får arbete snabbare efter examen och de får högre lön. Arbetsgivarna ser det som angeläget att studenterna har relevant arbetslivserfarenhet i anslutning till sin utbildning. SLU har redan kontakter med företag och organisationer inom sina sektorer, men detta bör utvecklas vidare och gälla för både yrkes- och generella program. Samverkan är en integrerad del av utbildningen, men för att tydliggöra de utåtriktade kontakterna ska en mindre del av utbildningen utföras utanför campusmiljön.

I nyligen genomförda kvalitetsutvärderingar av UKÄ, lyfter bedömargrupperna fram frågor om anställningsbarhet och förberedelse för arbetslivet. ”*Samverkan med det omgivande samhället kan ... i många fall förstärkas ytterligare*” (Kvalitetsutvärdering av biologi och närliggande huvudområden). ”*Avnämarna upplever att balansen mellan teori och praktik i yrkesexamina inte alltid är optimal och betonar att de praktiska momenten i utbildningen bör stärkas, för att bättre förbereda studenterna för ett kommande yrkesliv*” (Kvalitetsutvärdering av examina inom jord, skog och trädgård).

- 15) Verksamhetsidén ska vara tydlig i alla SLU:s program som börjar på grundnivå, vilket innebär att även de generella utbildningarna ska ta upp frågor kring naturresurser, biobaserad produktion, miljö- och climateffekter, bioetik etc.
- 16) Alla SLU:s program som börjar på grundnivå ska ge studenterna goda möjligheter i yrkeslivet och samtidigt goda förutsättningar för fortsatta studier på avancerad nivå.
- 17) Varje program ska ha ett genomtänkt koncept för hur samverkan med den sektor eller bransch som utbildningen är fokuserad mot ger ett mervärde till i första hand utbildningen och studenterna. Alla utbildningsprogram som börjar på grundnivå bör sammantaget innehålla minst 15 hp (10 veckor) som utgörs av praktik, studieresor eller på annat sätt genomförs utanför campus eller i samverkan med extern part.

Generella kompetenser

För varje examen anger förordningen specifika mål. Flera mål är dock likartade för flera examina, om än med olika fördjupningskrav. Problemlösnings-, kommunikations- och samarbetsförmåga, självständighet, förmåga att hantera komplexa situationer, att göra bedömningar och värderingar av bland annat etiska aspekter, är exempel på generella kompetenser som all högskoleutbildning ska bidra till. Redan idag finns exempel på moment inom dessa områden, som genomförs i samverkan mellan olika utbildningsprogram.

I nyligen genomförda kvalitetsutvärderingar av UKÄ, lyfter bedömargrupperna fram frågor om generella kompetenser: *”etiska överväganden bör problematiseras mer än vad som tycks ske idag... bedömargruppen menar att denna aspekt hade vunnit mycket på att struktureras bättre inom många utbildningar”* (Kvalitetsutvärdering av examina inom jord, skog och trädgård). *”Utvärderingen visar att samhällliga och etiska aspekter berörs och diskuteras i utbildningarna, men har också aktualiserat frågan om hur dessa aspekter än mer konsekvent kan integreras i undervisning och examination, vilket vi anser vore positivt”* (Kvalitetsutvärdering av biologi och närliggande huvudområden). Bedömargruppen i biologiutvärderingen noterar att en *”positiv trend är att många lärosäten har upprättat s.k. progressionsplaner där man tydligt specificerar mål och har en tydlig metodik för att uppnå dessa mål”*.

18) De generella kompetenserna ska i huvudsak tränas i sina ämnesmässiga sammanhang. I den fortsatta planeringen ska dock målsättningen vara att öka mängden gemensamma inslag inom dessa områden.

Naturresursbrukande

En grupp yrkesexamina inom ”naturresursbrukande” har innehållsmässigt likartade mål, men med fokus på olika sektorer/branscher:

- Lantmästare: - visa förståelse för lantbrukets förutsättningar, funktion och interaktion med miljön och samhället.
- Skogsmästare: - visa förståelse för skogsbrukets förutsättningar, funktion och interaktion med miljön och samhället.
- Trädgårdsingenjör: - visa förståelse för trädgårdsnäringens förutsättningar, funktion och interaktion med miljön och samhället.
- Agronom: - visa fördjupad kunskap om lantbrukssektorns förutsättningar, funktion och interaktion med miljön och samhället, såväl nationellt som internationellt.
- Hortonom: - visa fördjupad kunskap om trädgårdssektorns förutsättningar, funktion och interaktion med miljön och samhället, såväl nationellt som internationellt.
- Jägmästare: - visa insikt i skogssektorns förutsättningar, funktion och interaktion med miljön och samhället, såväl nationellt som internationellt.

- 19) För att garantera bredd och viss likformighet, ska alla utbildningar som syftar till ovanstående yrkesexamina planeras så att de sammanlagt innehåller minst:
  - i) 10 hp samhällsvetenskapliga ämnen, t.ex. ekonomi och samhällsplanering,
  - ii) 10 hp biologi med fokus på produktion och miljökonsekvenser,
  - iii) 10 hp teknik i vid mening med fokus på produktionssystem.
- 20) Då många av framtidens stora utmaningar inom naturresurssektorn är gemensamma för alla gröna näringar bör innehållet delvis vara detsamma för de olika examina, vilket ska utnyttjas genom gemensamma moment i undervisningen, gemensamt material etc.

För yrkesutbildningarna inom djur- respektive landskapsområdet finns också examensmål som är likartade för flera utbildningar. Även här ska samverkanspotentialen utnyttjas, vilket förväntas ske inom ramen för kommande programnämnder.

Ämnesbredd i kandidatexamen

SLU ska ha en gemensam planering även för utbildningar som leder till generella examina. Särskilt på grundnivå ställer examensmålen krav på både bredd, djup och metodkunskap. Det krävs mer än viss kursvolym (antal hp) inom ett område för att målen för generella examina ska anses uppfyllda. Bedömargruppen i biologiutvärderingen diskuterar svårigheten att definiera en minsta gemensam nämnare i biologiutbildningen (på nationell nivå) och konstaterar att i SLU:s kandidatexamen ”finns en oklarhet i hur ämnesbredden i biologi säkerställs inom samtliga program, varav flera är tydligt yrkesspecialiserade”.

- 21) Utbildningsprogram som syftar till kandidatexamen i biologi, teknologi, national- respektive företagsekonomi ska ha en rimlig ämnesmässig bredd för att kunna jämföras med motsvarande examina vid andra högskolor och universitet.
- 22) Verksamhetsidén ska vara tydlig även för de generella utbildningarna på avancerad nivå.
- 23) Program på avancerad nivå ska även fortsättningsvis kunna utformas som specifika ämnes- eller tematiska fördjupningar.
- 24) Kursplaner för självständiga arbeten (examensarbeten) ska vara SLU-gemensamma för respektive huvudområde, både på grund- och avancerad nivå.

Huvudområden

Utbildningen kategoriseras i olika ämnen, varav vissa är huvudområden som bl.a. ligger till grund för generella examina. SLU har sedan högskolereformen 1993 på olika sätt kombinerat ”vanliga” akademiska ämnen med egna, SLU-specifika ämnen. Idag tillämpar vi dubbelklassning av kurser, vilket gör att en kurs kan ingå i två olika ämnen och därmed potentiellt i fördjupningskravet för två olika generella examina. Självständiga arbeten (examensarbeten) kan dock inte klassas i två olika ämnen. Dubbelklassning förekommer också inom andra lärosäten med yrkesexamina, men är sällsynt.

Nuvarande SLU-ämnen som utgör huvudområden:

- Djuromvårdnad
- Hippologi
- Husdjursvetenskap
- Landsbygdsutveckling
- Landskapsarkitektur
- Lantbruksvetenskap
- Livsmedelsvetenskap
- Markvetenskap
- Skogshushållning
- Skogsvetenskap
- Trädgårdsvetenskap
- Veterinärmedicin

”Vanliga” ämnen som utgör huvudområden:

- Biologi
- Företagsekonomi
- Kemi
- Miljövetenskap
- Nationalekonomi
- Teknologi

Hanteringen av ämnen och huvudområden är av betydelse för alla som är verksamma inom själva utbildningen; för studenter, lärare, administratörer och utvärderare. Men den skickar också signaler till potentiella studenter och arbetsmarknadens aktörer. Den faktiska ämnesklassningen varierar mellan olika yrkesutbildningar vid SLU idag beroende på tradition och inriktning på programmet.

Det finns fördelar med att använda SLU-ämnen med brett sektorsfokus (t.ex. Lantbruksvetenskap, Skogsvetenskap, Trädgårdsvetenskap och Hippologi) eller för områden som inom landet är unika för SLU (t.ex. Husdjursvetenskap, Veterinärmedicin, Landskapsarkitektur, Markvetenskap och Landsbygdsutveckling) då det underlättar en tydlig yrkesinriktning, flexibilitet och rörlighet inom respektive program och mellan korta och långa program inom samma sektor. Å andra sidan medför användningen av ”sektorsämnen” att rörligheten till andra universitet i Sverige och internationellt och till SLU:s egna masterprogram försvåras för studenterna. Vissa av dessa ämnen är okända både i Sverige och utomlands, även till viss del hos våra samarbetspartners. Det försvårar även möjligheterna till samläsning mellan olika program på SLU-nivå. SLU-utbildningar kan heller inte utvärderas med andra universitets utbildningar.

Alla utbildningar på grundnivå på SLU ska ge möjlighet till vidare studier på avancerad nivå. Där utbildningen på grundnivå erbjuder möjligheter till fördjupning och ämnesbredd i ”vanliga” ämnen ska SLU erbjuda utgångar i dessa. För yrkesexamensprogram inom områden där samverkans- och mobilitetsmöjligheter är bäst inom ett ”sektorsämne” ska SLU erbjuda kandidatexamen inom detta huvudområde.

Det är också viktigt att skapa riktiga förväntningar och tydliggöra skillnaden mellan korta och långa yrkesutbildningar och att säkerställa en tydlig progression inom huvudområdet då en masterexamen ges i kombination med en yrkesexamen. Det innebär att det inom långa yrkesexamensprogram ska finnas möjligheter till

generell examen inom samma, eller närliggande, huvudområde på grund- och avancerad nivå. Klassning i ämnen/huvudområden är inte i första hand en administrativ fråga, utan har betydelse för hur utbildningen planeras, genomförs och utvärderas.

- 25) Samtliga utbildningsprogram ska se över inom vilka huvudområden examina ska utfärdas och beakta följande:
- i) utbildningsprogrammen ska erbjuda en studiegång med tydlig fördjupning och progression inom huvudområdet,
  - ii) utbildningsprogram som erbjuder kandidatexamina i ”vanliga ämnen” ska dessutom ha en viss ämnesmässig bredd i den erbjudna studiegången.

En erbjuden studiegång innebär dock inte att den är obligatorisk för den enskilda studenten, dvs. studenten ska inte tvingas följa en viss studiegång för att få examen inom ett huvudområde, se även punkt 26). För yrkesexamen ställs dock mer specifika krav och studiegången är mer reglerad.

Internationalisering

Student mobility

Utbildningsutredningen ”proposes SLU to create a ‘student exchange window’ of at least one semester within each programme. The courses at Master’s level should be taught in English”. Det finns flera skäl för ökad internationalisering i SLU:s utbildningar och förbättrade möjligheter till studentmobilitet. Det främsta gäller kvalitetseffekter av ökat kunskapsutbyte och ökad interkulturell kompetens hos lärare och studenter. Det ger en kvalitetshöjning av studenter och utbildning som behövs för att förbereda för en globaliserad arbetsmarknad. Det är en merit att ha internationell erfarenhet, statistik visar att studenter med utlandserfarenhet får högre lön. Dessutom anger Europeisk mobilitetsstrategi att år 2020 ska 20 % av alla utexaminerade ha haft en internationell studieerfarenhet. Svenska regeringen anser att mobilitetsstrategi bör skapas på varje lärosäte, detta ska vara ett ansvar för varje lärosäte. SLU behöver ta emot fler inresande studenter från engelskspråkiga länder och bland annat därför behöver vi öppna grundnivå för fler kurser på engelska. Undervisning i en internationell kontext behöver uppmärksammas, UPC erbjuder redan utbildning.

- 26) Minst en öppen/valbar termin ska finnas inom samtliga program på både kandidat- och masternivå för att ge alla SLU:s studenter möjlighet till utbytesstudier inom sina program.
- 27) Studenterna ska i normalfallet kunna komma hem igen efter en termins utbytesstudier utan problem med förkunskaper till efterföljande kurser etc.
- 28) Minst en öppen termin med kurser på engelska ska finnas inom samtliga verksamhetsområden på grund- och avancerad nivå för att ge studenter från SLU:s partneruniversitet ökad möjlighet att hitta kurser de kan läsa. Denna bör utgöras av programkurser som kan följas från ett och samma campus.

29) Programnämnder bör överväga om kandidatprogram (som inte är yrkes-examensprogram) kan och bör erbjudas på engelska.

Internationalisation at home

Alla studenter kommer dock inte vara mobila. Därför behövs internationalisering ”på hemmaplan”. Det är en konkurrensfördel vid rekrytering av studenter och stärker studenternas anställningsbarhet när det gäller att möta nya krav på en global arbetsmarknad. Det skapar också mervärde med en multikulturell miljö för svenska och internationella studenter och personal.

30) Internationella aspekter ska ingå i undervisningen i alla utbildningsprogram.

31) Kursplaner ska användas som ett redskap för att inkludera internationella perspektiv/internationella/interkulturella lärandemål i alla utbildningar.

32) Genomförandet av det internationella kurspaketet ”Global development, natural resources and livelihoods” ska fortsatt stödjas.

Gemensam ramschemastruktur

Gemensam ramschemastruktur är en konkret fråga av stor praktisk betydelse för möjligheterna att realisera samläsning mellan olika utbildningar och orter. Idag förekommer ramscheman med ett flertal olika upplägg.

Det finns flera starka skäl till att samordna ramschemat inom SLU, förutom ökade samläsningmöjligheter. Det viktigaste är att förbättra mobilitet och planeringsförutsättningar för studenterna. Ett annat skäl är att samordning av små kurser till större block ger ett bättre sammanhang i utbildningen. Ett tredje skäl gäller förbättrat resursutnyttjande då färre och större kurser medför relativt sett mindre administration per högskolepoäng jämfört med mindre och fler kurser. De problem som uppstår vid byte av ramschemastruktur är till stor del organisatoriska; gränsdragning mellan olika kurser måste omprövas, samarbeten skapas och förkunskaper ses över.

SUHF utfärdar rekommenderade terminsgränser, och dessa kommer med stor sannolikhet att följas av allt fler lärosäten inom landet. Problem med samordning av periodgränser med andra lärosäten bör i ökad utsträckning kunna lösas med inslag av flexibelt lärande. För internationell mobilitet bör hela läsår alternativt terminer användas som komplement till korta sommarkurser. I de fall det finns pedagogiska skäl till att ha undervisning på halvfart kan undervisning bedrivas som två parallella, men samordnade, moment inom samma kurs.

33) SLU ska fortsatt följa SUHF:s rekommenderade terminstider.

34) Kurser ska omfatta 15 hp och ges på heltid i en period. Flexibilitet kan uppnås inom ramen för respektive kurs där olika moduler kan kombineras fritt enligt överenskommelse mellan berörda parter (se exempel nedan). Om det är motiverat kan även två kurser om vardera 7,5 hp erbjudas i en period.

- 35) På sikt ska alla kurser på SLU följa samma ramschemastruktur, men omläggningen av kursstrukturen ska prioriteras för delar av ramschemat där valbarhet och samläsningsmöjligheter finns eller kan utvecklas.
- 36) Självständiga arbeten (examensarbeten) på avancerad nivå kan omfatta 15, 30, 45 eller 60 hp.
- 37) Sommarterminen kan innehålla kurser av varierande omfattning.

Exempel på fyra varianter för en kurs om 15 hp:

<i>Kurs I</i>		<i>Kurs II</i>	<i>Kurs III</i>		<i>Kurs IV</i>
Moment 1 7,5 hp	Moment 2 7,5 hp	Moment 1 7,5 hp	Moment 1 5 hp		15 hp
		Moment 2 7,5 hp	Moment 2 5 hp	Moment 3 5 hp	

Ikraftträdande

- 38) Gemensamma riktlinjer för utbildning på grund- och avancerad nivå, beskrivna i detta dokument, gäller för utbildningsprogram som börjar från och med läsåret 2015/16 vilket innebär ett successivt införande med början i årskurs 1. Beslut om ändringar i riktlinjerna och undantag för enskilda utbildningsprogram fattas av SLU:s utbildningsnämnd.

Avslutning

Nya förutsättningar finns för flexibelt lärande med distansmoment, vilket ger bättre förutsättningar än tidigare för intern och extern samverkan – det måste vi inom SLU lära oss att utnyttja!

Studenterna vill kunna forma sin egen utbildning med specialisering, mobilitet och yrkeskontakt – det måste vi bejaka!

SLU:s verksamhetsinriktning kommer att ha en allt större betydelse för mänsklig-
hetens hälsa och levnadsvillkor – det måste vi planera för och tydliggöra i
utbildningen!

Förändringar kommer att kräva kompromisser i många frågor och i andra krävs en
övergångstid för genomförande, men det är viktigt att inte släppa riktningen i pla-
neringen för modernisering, samordning och förenkling inom utbildningsutbudet.